

TEKSTY PRZEKŁADÓW

W Mińsku, stolicy Białorusi, wśród białoruskich polonistów został przeprowadzony konkurs przekładów wybranych wierszy wielkiego polskiego poety Bolesława Leśmiana na język białoruski. Konkurs miał swój tytuł – *Mości Panie Leśmianie!* Laboratorium Przekładu Literackiego publikuje najbardziej ekspresywne wyniki zwrotu do poety „wielobarwnego i wielodźwięcznego”. W ramach tego konkursu zostały przetłumaczone utwory następujące: *Alcabon*, *Dwoje ludzińków*, *Dziewczyna*, *Ty pierwiej mgły dosięgasz*, *Zazdrość moja bezsilnie po łożu się miota*, *Nocą umówioną*. Czasopismo publikuje tylko trzy pierwsze pozycje.

rys. Walentyna Paś

Bolesław Leśmian

ALCABON

oryginał

Był na świecie Alcabon. Był, na pewno był!
 O brzóz przyszłość wiódł z mgłami walki nieustanne.
 Próżnię życia na karku dźwigał z całych sił!
 „Tere-fer!” – tak śpiewał,
 Gdy się śmierci spodziewał,
 Aż pokochał osiadłą na strychu Kurianę.

Dur go pchał wżwyz po schodach. Dur, na pewno dur!
 We łbie miał złote mroczki i srebrne zamiecie,
 Gdy wspinając się ku niej, dawał bacny zór
 Na czar, co się po cichu

Tak utrwała na strychu,
Jakby miejsca zabrakło gdzie indziej na świecie.

W drzwi uderzył oburącz. W drzwi, na pewno w drzwi!
Ktokolwiek w drzwi kołaczce – niech wejdzie i kocha!
Kurianna, jak Kurianna... Śni raczej, niż drwi...
Na barłogu – od środka
Patrzy duża i słodka –
Lgnie do niej ufna ciału koszula – ciasnocha.

Znój mu wargi przynaglił! Znój, na pewno znój!
Szedł do niej po ciemnościach, jak wichur po łanie!
Kto ma oczy – niech widzi! Był ich cały trój:
On i barłóg, i ona,
I wyruchlił ramiona,
By ją porwać na trwałe wbrew światu kochanie!

Biel jej ciała przywłaszczał. Biel, na pewno biel!
A chłoneła go w siebie ciszką, jak mogiła,
Poznał, czym jest czar nocy, szepc i chętna ściel,
I tak skochoł dziewczynę,
Że wołała w mrok: „Ginę!” –
Bo się pierwszej miłości niechcący broniła.

Gil jej w uszach zadzwonił. Gil, na pewno gil!
Tak tętniła krwią śpiewną, tak drżała w głębi chętnia...
Zdzierz szczęście!... Nie zdzierzyła!... Ledwo kilka chwil!...
Nienawykła do czary,
Zmarła z westchnień nadmiaru,
Umierając, nie miała nic do powiedzenia!

Strych zawinił wszystkiemu! Strych, na pewno strych!
Z jego wyżyn dał w nicość nura bezpowrotnie –
Zaśmiał się w samo niebo, a przy ziemi ścichł,
Pilnej śmierci cios tępy
Duszę rozpruł na strzępy,
Aż się z niej wysypały skarby dożywotnie!

Piach się z duszy wysypał! Piach, na pewno piach!
Ten, co w podróż się złości do zorzy, gdy kona –
Bochen chleba w gwiazd wieńcu – skrót pałacu w mgłach –
Rzęsa Boża – dwie pszczoły –
I trzy z wosku anioły.
Czego tylko nie było w duszy Alcabona!

Баляслаў Лесьмян

АЛЬЦАБАН

пераклад: Цімур Буйко, Яўген Чарнышоў

Быў на свеце Альцабан. Быў, дакладна быў!
 За бярозы няспынна ён біўся з туманам.
 На плячах сваіх марнасць цягнуў што ёсць сіл!
 “Траля-ля!” – заліваўся,
 І на смерць спадзяваўся,
 Ды пабачыў няўзнак на гарышчы Кур’яну.

Здзіў штурхаў яго ўгору. Здзіў, дакладна здзіў!
 А ў вачах залацінкі і срэбраны вецер.
 На гарышча ўздываўся і пільна сачыў
 Гэты цуд, што паволі
 Прыжываўся ўсё болей,
 Быццам месца пад дахам найлепшае ў свеце.

Біў у дзверы абэруч. Біў, дакладна біў!
 Хто б ні грукаў у дзверы – хай зойдзе, кахае!
 Ах, Кур’яна, Кур’яна... Марыць пэўна, не кпіць...
 На пасцелі ўсяродку
 Паглядае салодка –
 Льне да цела ў даверы кашуля тугая.

Зной прывабліваў вусны! Зной, дакладна зной!
 І Альцабан спяшаўся, як бура праз поле!
 Хто з вачыма – хай бачыць! Утрох той парой:
 Ён, пасцель і Кур’яна,
 Рукі ўзнёс апантана,
 Каб схопіць і кахацца насуперак долі!

Цела бель пераняў ён. Бель, дакладна бель!
 А яна паглынула яго як магіла.
 Ён спазнаў чары ночы, жар, шэпты, пасцель,
 Пакахаў так дзяўчыну,
 Што крычала ў змрок: “Гіну!” –
 Ад кахання міжволі сябе бараніла.

Гіль звінеў у вушах ёй. Гіль, дакладна гіль!
 Спеўна кроў клекатала, трымцела ўсё цела...
 Шчасце, стой!... Не ўтрымала!... Усяго пару хвіль!...
 Не прывыкла да чараў,
 Ад уздыхаў сканала,
 І пры сконе сказаць нічога не мела!

Ад гарышча ўсе беды! Стуль, дакладна, стуль!
 Ён з той высі ў пустэчу нырнуў забыццёва –
 Засмяўся у неба, сціхнуў на зямлі,

Смерці ўдар у хвіліну
 Ссёк душу на часціны,
 Аж рассыпаў з яе скарб яго пажыццёвы!

Пыл з душы разляцеўся! Пыл, дакладна, пыл!
 Што па сконе імкне да заранкавай звабы –
 Бохан хлеба ў сузор’і – даль, палацк сівы –
 Вейка Бога – дзве пчолкі –
 І тры з воску анёлкі.
 Чаго толькі не меў у душы той Альцабан!

АЛЬЦАБОН

пераклад: Інэса Кур’ян

Жыў даўней Альцабан. Кажуць, жыў сабе быў!
 Не жадаў, бы бярозы знікалі ў туманах.
 Так цягнуў паражнечу, што згінаўся ў крыжы!
 “Трынды-брынды!” – гучала,
 Калі смерць дакучала,
 Але ж раз на гарышчы скахаўся з Кур’янай.

Блуд панёс яго ўвышкі. Ой блуд, казаў люд!
 Залатыя міготкі ды срэбныя мроі
 Закруціліся ў замець, паспяшалі на чуд,
 Што паціху, без баху
 Асяліўся пад дахам,
 Быццам свет замалы, дык страху ён асвоіў.

Альцабан даўся ў дзверы. Ламаў, кажучь, біў!
 Хто абяруч б’е ў дзверы – той, пэўна, кахае!
 А Кур’яна... Кур’яну паспрабуў абхапі...
 Села ў цемрасці ўтайку,
 А на ёй – расхінайка
 Да салодкіх акруглых бакоў прылягае.

Смага вусны спякае! Жарсць, казалі, ці жар!
 Як віхор сцэле жыта – згнятаў перашкоды!
 Гэй, ну, хто найзіркасты! Будзь нам сведкам, спадар:
 Я, яна, страху – ўтрой мы,
 І раскрыў ён абдоймы,
 Каб забраць маладзіцу з вярхоў назаўсёды!

Беласць цела так ззяла. Беласць, кажучь, яна!
 Яго надзіла ў змроку, нібыта магіла,
 Куфаль ночы духмянай спіў на сене да дна
 Ды шаптаў што-няпападзь,
 Яна крыкнула: „Пропадзь!” –
 Бо міжволі ад ласкі сябе бараніла.

Чмель у вуху ёй бзынькаў. Чмель, казалі, мо птах!
 Мож, кроў так спявала ці сэрца трымцела...
 Ухапі сваё шчасце!... Мілаты поўны дах!...
 Неазнаная крыху,
 Сканала з уздыхаў,
 І душа прамаўчала, пакінуўшы цела!

Ад гарышча ўсё гора! Сена, кажуць, віной!
 З вышыні паднябесся ён скінуўся долу –
 Рассмяўся да неба, вусны сцішыў зямлёй,
 Смерць ілба дакранула,
 Пабывала ў мінулым
 І ўзяла скарб душы, што як мех распарола!

А ў душы той пясок быў! Пясок, кажуць, пыл!
 Што мігціць пуцявінай да зораў ад скону –
 Колач хлеба без крайкі, дом, што ў мары застыў –
 Бож'я вейка – дзве пчолкі –
 Тры з вашчыны анёлкі.
 Усяго назбірала душа Аьцабона!

Bolesław Leśmian
DWOJE LUDZIEŃKÓW
oryginał

Często w duszy mi dzwoni pieśń, wyłkana w żalobie,
 O tych dwojgu ludzieńkach, co kochali się w sobie.

Lecz w ogrodzie szept pierwszy miłosnego wyznania
 Stał się dla nich przymusem do nagłego rozstania.

Nie widzieli się długo z czyjejs woli i winy,
 A czas ciągle upływał – bezpowrotny, jedyny.

A gdy zeszli się, dłonie wyciągając po kwiecie
 Zachorzeli tak bardzo, jak nikt dotąd na świecie!

Pod jaworem – dwa łózka, pod jaworem – dwa cienie,
 Pod jaworem ostatnie, beznadziejne spojrzenie.

I pomarli oboje, bez pieszczoty, bez grzechu,
 Bez łzy szczęścia na oczach, bez jednego uśmiechu.

Ust ich czerwień zagasła w zimnym śmierci fiolecie,
 I pobledli tak bardzo, jak nikt dotąd na świecie!

Chcieli jeszcze się kochać poza własną mogiłą,
 Ale miłość umarła, już miłości nie było.

I pokłękli spóznieni u niedoli swej proga,
By się modlić o wszystko, lecz nie było już Boga.

Więc sił resztą dotrwali aż do wiosny, do lata,
By powrócić na ziemię – lecz nie było już świata.

Баляслаў Лесьмян

ДВОЕ ЧАЛАВЕНЬКАЎ

пераклад: Цімур Буйко, Яўген Чарнышоў, Наста Іонікава

У душы маёй песня, песня слёзнага жалю
Пра дваіх чалавенькаў, што ўзаемна кахалі.

Але ў садзе шэпт першы ў пачуццях прызнання
Стаў прымусам раптоўнага іх развітання.

Доўгім стала растанне з нечай волі і віны
Але час уплываў – незваротны, адзіны.

Як сышліся, то цягнучы рукі па квецень,
Захварэлі так моцна, як ніхто больш на свеце!

А пад яварам гоным два ложка, два цені,
А пад яварам погляд без кроплі надзеі.

І памёрлі абое, без пяшчоты й правінаў
Без слёз шчасця на вочах, без усмешкі адзінай.

Вуснаў чырвань іх згасла з фіялетам па смерці,
І збялелі так моцна, як ніхто больш на свеце!

А ўсё ж праглі кахаць па-за ўласнай магілай,
Ды каханне памерла, існаванне спыніла.

І укленчылі позна ля няшчасця парога,
Каб маліцца за ўсё, ды не стала ўжо Бога.

Датрывалі на грані да вясны і да лета
На зямлю б ім вярнуцца – ды не стала ўжо свету.

ДВОЕ ЛЮДЗІКАЎ

пераклад: Наталля Кучмель

Часта песня ўсплывае, сумных поўна ўздыханняў,
Пра тых людзікаў двое, пра дваіх закаханых.

Але першы пад ліпай шэпт нясмелы прызнання
Стаўся з ходу прычынай іх цяжкага расстання.

Працягнулі далоні – ды схпілі не квецень,
А спаткалі пагібель, як заўсёды на свеце.

Не сустрэліся доўга – час жа плыў незваротна.
А калі ўсё ж сышліся – захварэлі смяротна.

Два пад яварам ложы, два пад яварам цені.
Помніць явар апошні іх пагляд безнадзейны.

І памерлі абое – паасобку, бязгрэшна,
Без шчаслівай слязіны, без маркотнай усмешкі.

Смерці сінь праступіла праз квет вуснаў барвовы,
І збылелі абліччы, як снег белы зімовы.

Ды жаданне быць разам нават смерць ім не сцерла,
Толькі вось адначасна і каханне памерла.

Палі душы іх ніцма ля святога парога,
каб у Бога прасіцца, – ды не стала і Бога.

Рэштай сіл пратрывалі да вясны і да лета,
Ў свет хацелі вярнуцца – ды не стала і свету.

ДВОЕ ЛЮДЗЯНЯТАЎ

пераклад: Інэса Кур'ян

Мне запаў у душу матыў, наплаканы горам,
Як адно людзяне з другім кахалі да зморы.

Толькі ў садзе падслухаў хтось мілосныя шэпты
І прымусіў іх да тугі, зусім беспрасветнай.

Без дазволу на дотык, смех з няўцямнае волі,
Каб растанне лічыла дні ўсё болей і болей.

Беззваротны адзіны час на ахапкі квецця
Не любоўю – хворасцю стаў, найгоршай на свеце!

Вось пад яварам ложка два, ля ствала два цені,
Каб адно аднаму аддаць узрок безнадзейны.

І абодва пайшлі з жыцця, безграхоўна, ціха,
Без слязінкі ў пустых вачах, шчаслівыя крыху.

Чырвань вуснаў змяніў ім час на сінечу смерці,
Атрымалі хвілінку збылец, як ніхто на свеце!

Яны верылі, што, маўляў, любоў бессмяротна,
А любоў як само жыццё – яна мімалётна.

Спрабавалі ў журбе сваёй дапрасіцца Бога,
Адно Бог памагаў жывым, да свайго парога.

З сіл апошніх вясной яны хоць травой імкнуцца
Прарасці ў той даўнейшы свет – ды цяпер нялюдскі.

Bolesław Leśmian

DZIEWCZYNA

oryginał

*Władysławowi Jaroszewiczowi, Jego entuzjastycznym zapalom
dla dzieł twórczych i szczerym wyczuciom czarów poetyckich*

Dwunastu braci, wierząc w sny, zbadalo mur od marzeń strony,
A poza murem płakał głos, dziewczęcy głos zaprzepaszczoney.

I pokochali głosu dźwięk i chętny domysł o Dziewczynie,
I zgadywali kształty ust po tym, jak śpiew od żalu ginie...

Mówili o niej: „Łka, więc jest!” – I nic innego nie mówili,
I przeżegnali cały świat – i świat zadumał się w tej chwili...

Porwali młoty w twardą dłoń i jęli w mury tłuc z łoskotem!
I nie wiedziała ślepa noc, kto jest człowiekiem, a kto młotem?

„O, prędzej skruszmy zimny głaz, nim śmierć Dziewczynę rdzą powlecze!”
Tak, wałąc w mur, dwunasty brat do jedenastu innych rzecze.

Ale daremny był ich trud, daremny ramion sprzęg i usił!
Oddali ciała swe na strwon owemu snowi, co ich kusił!

Łamią się piersi, trzeszczy kość, próchnieją dłonie, twarze bledną...
I wszyscy w jednym zmarli dniu i noc wieczystą mieli jedną!

Lecz cienie zmarłych – Boże mój! – nie wypuściły młotów z dłoni!
I tylko inny płynie czas – i tylko młot inaczej dzwoni...

I dzwoni w przód! I dzwoni w spak! I wzyź za każdym grzmi nawrotem!
I nie wiedziała ślepa noc, kto tu jest cieniem, a kto młotem?

„O, prędzej skruszmy zimny głaz, nim śmierć Dziewczynę rdzą powlecze!”
Tak, wałąc w mur, dwunasty cień do jedenastu innych rzecze.

Lecz ceniom zbrakło nagle sił, a cień się mrokom nie opiera!
I powymarły jeszcze raz, bo nigdy dość się nie umiera...

I nigdy dość, i nigdy tak, jak pragnie tego ów, co kona!...
I znikła treść – i zginął ślad – i powieść o nich już skończona!

Lecz dzielne młoty – Boże mój! – mdłej nie poddały się żalobie!
I same przez się były w mur, huczały śpiżem same w sobie!

Huczały w mrok, huczały w blask i ociekały ludzkim potem!
I nie wiedziała ślepa noc, czym bywa młot, gdy nie jest młotem?

„O, prędzej skruszmy zimny gład, nim śmierć Dziewczynę rdzą powlecze!”
Tak, wałąc w mur, dwunasty młot do jedenastu innych rzecze.

I runął mur, tysiącem ech wstrząsając wzgórze i doliny!
Lecz poza murem – nic i nic! Ni żywej duszy, ni Dziewczyny!

Niczych oczu ani ust! I niczyjego w kwiatach losu!
Bo to był głos i tylko – głos, i nic nie było oprócz głosu!

Nic – tylko płacz i żal i mrok i niewiadomość i zatrata!
Takiż to świat! Niedobry świat! Czemuż innego nie ma świata?

Wobec kłamliwych jawnie snów, wobec zmarniałych w nicosć cudów,
Potężne młoty legły w rząd, na znak spełnionych godnie trudów.

I była zgroza nagłych cisz. I była próżnia w całym niebie!
A ty z tej próżni czemu drwisz, kiedy ta próżnia nie drwi z ciebie?

Баляслаў Лесьмян
ДЗЯЎЧЫНА

Пераклад: Цімур Буйко

*Уладыславу Ярашэвічу, яго энтузіяцкаму запалу
ў творчых справах і чыстаму адчуванню паэтычных чар*

Братоў дванаццаць, верных снам, глядзелі мур у сненняў коле,
I голас плакаў за сцяной, разгублены дзявочы голас.

Так палюбіўся голас ім і прагны роздум аб Дзяўчыне,
Што пазнавалі вуснаў рух па тым, як спеў ад жалю гіне...

Казалі: “Плача, значыць ёсць!” – і ўсе дванаццаць сціхлі разам,
Перахрысцілі свет увесь – і свет задумаўся адразу...

Схапілі молаты мацней і сталі нішчыць мур супольна!
I не знайшла сляпая ноч, хто чалавек, а хто тут молат.

“Хутчэй зруйнайма лёд-камень, чым смерць Дзяўчыну ржой загаціць!” –
Б’ючы з астатнімі ў мур, казаў дванаццаты з тых браццяў.

Але дарэмна праца йшла, дарма счাপілі рукі ў вузел!
На страту целы аддалі таму снабчанню ў спакусе!

І гнуцца грудзі, косць трашчыць, гніюць далоні, твары ў белі...
І ўсе памерлі ў той жа дзень і ноч адну навекі мелі!

Ды цені мёртвых – Божа мой! – не склалі молатаў гарачых!
І толькі іншы час плыве, і толькі молат б’е іначай...

Наперад б’е! І б’е назад! І ў кожны раз грыміць як волат,
І не знайшла сляпая ноч, хто проста цень, а хто тут молат.

“Хутчэй зруйнайма лёд-камень, чым смерць Дзяўчыну ржой засцеліць!” –
Б’ючы з астатнімі ў мур, казаў дванаццаты з тых ценяў.

Ды цені страцілі ўсю моц, а цень на змрок не спадзяецца!
Павыміралі зноў яны: ніколі ўдосталь не памрэцца.

Ніколі ўдосталь або так, як той хацеў, хто ўжо скананы!...
І сэнс прапаў – і згінуў след – пра іх не пішучца раманы!

Ніводны молат – Божа мой! – жалобе горкай не паддаўся!
І кожны біў сабой у мур, гучаў, як бронзай заліваўся!

Гучаў у змрок, гучаў у бляск і потам людскім ліўся долу!
І не знайшла сляпая ноч, кім молат ёсць, як ён не молат.

“Хутчэй зруйнайма лёд-камень, чым смерць Дзяўчыну ржой засмоліць!” –
Б’ючы з астатнімі ў мур, казаў дванаццаты з іх молат.

І рухнуў мур, між тысяч рэх затросшы ўзгоркі і даліны!
А за сцяной – пустэча, цьма! Ні душ жывых, ані Дзяўчыны!

Паўсюль ні вуснаў, ні вачэй! Ні лёсу ў буйнакветным полі!
То голас быў і толькі ён, акрым яго, нічога болей!

А толькі плач, і жаль, і змрок, і невядомасць, і знямога!
Такі бо свет! Заганны свет! Чаму ж не дадзена другога?

Хаця нахабна лгалі сны, і цудам марнымі застацца,
Цяжкія молаты ляглі па годна выкананай працы.

Пагроза рэзкай цішыні, і няба стала марным нечым!
А ты чаму з пустэчы кпіш, калі з цябе не кпіць пустэча?

ДЗЯЎЧЫНА

пераклад: Інэса Кур'ян

*прысвячаецца Уладзіславу Ярашэвічу, ягонаму энтузіязму
і захапленню творчымі справамі з глыбокім занурэннем
у паэтычныя чары*

Дванаццаць мройлівых братоў ішлі праз сны, пачуўшы ёкат,
Дзявочы голас клікаў, ды прад імі ўзняўся мур высока.

Ім засталася пакахаць той плач са спеўным нараканнем,
Прыдумаць вусны і абрыс дзяўчыны ў моташным выгнанні...

“Яшчэ жывая, кліча як!” – казалі ды стаялі ў моўку,
А з імі моўкнў цэлы свет – і не вярталіся ў свет зноўку...

Схапілі ў рукі малаты, мур пачалі валіць заўзята!
І ноч не ўмела разгадаць, хто там быў молатам, хто братам?

„Камень крышыце, біце ў мур, пакуль Дзяўчына маладая!”
Кожны з дванаццаці братоў тых адзінаццаць заклікае.

Але дарэмны быў замах, дарэмны плеч і рук высілак!
Ахвярна цэлы аддалі той мроі, што іх спакусіла!

Грудзей хрыпенне, косцяў трэск, без моцы рукі, бледнуць твары...
Ноч ім адзін сцямніла дзень – памерлі ўсе ў адным удары!

Ды цені ўмерлых – Вось дык цуд! – з далоняў молат не ўпусцілі!
Часы ідуць – а молат б’е, а молат звоніць з замагілля...

Мкне звон наперад! Мкне назад! Каб не дазволіць запамнення!
І ноч не ўмела разгадаць, хто там быў молатам, хто ценем?

„Камень крышыце, біце ў мур, пакуль Дзяўчына маладая!”
Кожны з дванаццаці цяней тых адзінаццаць заклікае.

Аджа і цені маюць крэс, змрок паглынае цені лёсаў!
Смерць зноўку ім сцямніла дзень – бо смерці не бывае досыць...

Смерць надыходзіць, смерць бярэ, пакліканая пакананым!...
Знікае сэнс – знікае след – пра іх аповесць дапісана!

Ды кожны молат – Вось дык цуд! – узяўся сам з жалобы чорнай!
Сам біць пачаў у цвёрды мур, сам воляй зазвінеў нястомнай!

Звінеў у цемры, біў да іскр і ацякаў сапраўдным потам!
І ноч не ўмела разгадаць, як ты не молат – тады хто ты?

„Камень крышыце, біце ў мур, пакуль Дзяўчына маладая!”
 Молат дванаццаты на бой тых адзінаццаць заклікае.

І грывнуў мур, загрузкатаў тысячай рэхаў праз даліну!
 За ім – нікога не было! Ні душ памерлых, ні Дзяўчыны!

Ні вуснаў, вочаў, поўных слёз! І краявід убогі, голы!
 Бо гэта толькі голас быў – з-за муру клікаў толькі голас!

Кліч толькі – плач, і жаль, і змрок, усё без пэўнасці, абрысаў!
 Зласлівы свет! Нядобры свет! Хто ж ведаў свету закулісы?

Дзеля падманных сноў і мрой, дзеля ў нішто спрахнелых цудаў,
 Рад малатоў, цяней, братоў, аддаўшых сілы за аблуду.

І, падалося – свет прапаў. І падалося – пустка ў небе!
 А ты пустэчы не чакаў? Але ж пустэчы ты патрэбен.

Spotkanie tłumaczy po konkursie. Figurka Szewczyka Leśmiana w Zamościu (zdjęcia Tamary Maty)